

Серік Асылбекұлы

$$a + b = ?$$

Рабиғаның махаббаты

Пьеса

18+

Серік Асылбекұлы
Рәбиғаның махаббаты

«Автор»

1998

Асылбекұлы С.

Рәбиғаның махаббаты / С. Асылбекұлы — «Автор», 1998

Мектеп партасынан басталатын коммунистік үгіт-насихат пен идеологияның советтік дәуірде мұғалімдердің сана-сезімдеріне мықтап орныққаны сондай, ол жас ұрпақты тәрбиелеуде күні бүгінге дейін өз үстемдігін жоя қойған жоқ. Пьесада махаббат деп аталатын тылсым сезіммен алғаш рет ұшырасқан мектеп оқушысы, жасөспірім Рабиғаның үлкендер әлеміне аяқ басқан сәттердегі басынан кешкендері және оны қазіргі тәрбие, білім беру жүйесінің қалай қабыл алғаны бейнеленеді. Сол кезден бері не өзгеріп, не нәрсе бұрынғы қалпында қалды, міне, бұл сұрақтардың жауабын шығармамен танысып шыққаннан кейін өздеріңіз беретін боласыздар, қадірлі оқырман мен көрермен. PDF-формат издания не отображает используемый в книге шрифт.

© Асылбекұлы С., 1998

© Автор, 1998

Екі актілі, төрт суретті драма

Қатысушылар:

Рәбиға – 10-класс оқушысы.

Ұлықпан – Рәбиғаның класс жетекшісі, 27-де.

Мадрид – мұғалім, жасы 22-де.

Роза Қасымханова – мұғалима, жасы 35-тер шамасында.

Айжан Құдайбергенова – Рәбиғаның класстасы.

Уэтай – тракторшы жігіт, 19 жаста.

Қалаубай – мектеп директорының міндетін уақытша атқарушы, жасы 43-те.

Қамқа – мұғалима, жасы 45-тер шамасында.

Жамал – үй сыпырушы, жасы 65-те.

1- мұғалима.

2- мұғалима.

Медбике қыз.

Мұғалімдер.

Бірінші акт

Бірінші сурет

Түс ауған шақ. Ауылдық мектеп. Мұғалімдер бөлмесі. Ортада «Т» әрпі секілденіп бір-біріне жалғастырып қойылған үстелдер. Оң жақ қабырғаның жанында – ескілеу диван. Есік жақта класс журналдары, географиялық карта, глобус, тағы да сол секілді күнделікті сабақ жабдықтарына арналған екі-үш әйнекті шкаф. Бөлмедегі үш-төрт мұғалім әлденеге үршиісіп, сұрақты жүзбен бір-біріне қарайды.

1-мұғалима. Не боп қалыпты? Аяқ астынан немене шақыру бұл? Жиналыс па? Сабақтың үстіндегі не қылған жиналыс өзі?

2-мұғалима. Білмеймін. Түк түсінсем бұйырмасын. /Диванның үстінде отырған егделеу мұғалимаға бұрылып./ Тәтей, сіз бірдеңе білетін сияқтысыз ғой.

Қамқа /қабағын шытып/ Е-е, қайбір жақсылық дейсің. Оныншыдағы Рәбиға ше... Жанұзақовны айтам... Со бала сірке суын ішіп қойыпты. Әлсіз көрінеді, жаңа «скорыймен» ауданға алып кетіпті. Ауруханаға...

2-мұғалима. Қойыңызшы?!

1-мұғалима. Сірке суын дейсің бе?! Мынау сұмдық қой!

2-мұғалима. Құдай-ай, жап-жас бала. Қор болды-ау, сірке суын неменеге ішіп жүр сонда? Біреуге ерегесіп пе?

Қамқа. Интернаттағы оқушылардың жайын білмейсіңдер ме. Әке-шешелері жыл он екі ай бойы айдалада қой бағып жүреді елім-телім болып. Балалары жүреді мұнда – интернатта – тәрбиешілер мен аспаздың қасы мен қабағына қарап жәутендеп. Ал бірақ әлгі Жанұзақова бейшараның неменеге өйтіп жүргенін шынын айтсам, естігем жоқ. Қазір айтатын шығар түсіндіріп.

1-мұғалима. Сонда завуч бізді ғана шақырып па?

Қамқа. Мектепте барларын ғана шақыртқан болар. /Жүрегіннің тұсын қолымен ұстап./ Апыр-ай, мына жүрегі түспегір қағып, біртүрлі мазамды алып отырғанын қарашы. Валидолымды үйге қалдырып кеткенімді көрмеймісің қасақана.

2-мұғалима. Тәтей, қой онда көп «нервничать» ете бермеңіз. Ауырып қалып жүрерсіз тағы.

Қамқа. Е-е, бізде қай бір жөнді жүйке қалды дейсіңдер. Міне, жиырма бес жыл мұғалім болғанымызға. Бердік қой сол жиырма бес жылға бойдағы бар денсаулықты да, жүйкені де. Онымен мұғалімнің еңбегін бағалап жатқан не үкімет, не ата-ана, не бала жоқ. Әйтеуір енді пенсияға дейін бірдеме қылып амалдасақ...

Осы кезде бұлардың үстіне адымдай басып Қалаубай кіріп келеді. Соңында Ұлықпан мен Айжан. Қалаубай сол адымдаған күйі төрдегі үстелдің жанындағы орындыққа – өзінің тиесілі орнына – барып жайғасады. Айжан не істерін білмей есік аузында состиып тұрып қалады. Жылап тұр.

Қалаубай */отырып жатып/*. Ал, қане, Құдайбергенова, сен айтшы, былай дұрыстап. Не болды, қалай болды өзі? Қане, берірек жақында, былай ортаға қарай... Жылама. Жылағанмен қазір іс бітпейді. Қане, құлағымыз сенде...

Айжан. Біздің класта соңғы сабақ жүріп жатқан... */Ол сөзін әрі қарай жалғай алмай еңіз-теңіз болып жылап қоя береді/*

Қалаубай. Құдайбергенова, жылама деймін. Жылағанмен іс бітпейді дедім ғой. Түсін-сеңші, қарағым...

1-мұғалима. */Айжанның жанына барып, құшақтап, шашынан сипайды/*. Қой, босай бермеші, айналайын. Бәрімізге де оңай тиіп тұрған жоқ. Қанеки, білгенінді, көргенінді айта ғой. Жұрттың бәрі сені тосып тұр ғой...

Қамқа */күрсініп/* Қайтсін, қатар жүрген құрбысы ғой. Екеуі егіз қозыдай еді.

Айжан */арасында көзінің жасын қолымен сүртіп қойып/*. Роза апайдың сабағы болатын. Кенет есік ашылды да, іле-шала ар жағынан Мадрид ағайдың басы қылтиды. «Роза, бір минутқа бері шығп кетіңізші» деді ол.

Қалаубай. Иә, сонан соң...

Айжан. Роза апай түсіндіріп тұрған сабағын тастап, дәлізге шықты. Класта отырғандықтан біз олардың не жөнінде сөйлескенін естіген жоқпыз. Сәлден соң роза апай класқа қайтіп кірді. Қолында бір жапырақ қағаз. Өңі өрт сөндіргендей болып кетіпті. «Жанұзақова, сен не бүлдіріп жүрсің?» деді ол есіктен кірер-кірместен Рәбиғаға шатынай қадалып. Менің қасымда отырған Рәбиға орнынан ұшып тұрды. Кластағы балалардың бәрі оған қарап аң-таң аңтарылып қалды. Мен де көзімнің қиығын салдым, Рәбиға қып-қызыл болып кетіпті, саусақтары дір-дір етеді. «Қазір сабақтан соң жеке қал, біз бұл мәселені талқылаусыз қалдырмаймыз. Отыр!..» – деді апай оған жек көре қарап.

Қалаубай. Иә, сосын Рәбиға класта қалды ма, жоқ әлде шығып кетті ме?

Айжан. Рәбиға дір-дір етіп, орнына қайта отырды. Сол отырғанан қашан сабақ біткенше қыбыр етпестен қақшиды да қалды. Түрі кісі аяғандай: көздері мөлт-мөлт етеді.

Сабақ біткен соң балалар үйді-үйлеріне тарай бастады. Мен Рәбиғаны жалғыз тастап кете алмай, есіктің алдына – дәлізге шығып күтіп тұрдым. Іштен апайдың ашулы даусы естіліп жатты. Мен былайырақ ысырылып тұрдым, өйткені біреулердің әңгімесіне тыңшыға ұқсап сырттан құлақ түрген ұят сияқты. Осы кезде дәлізде мектептің үй сыпырушысы Жамал апай еден жуып жүрді. «Әй, қыз, сен неменеге қақиып тұрсың, қайтпаймысың?» деді ол маған дәліздің ана басынан айқайлап. Мен не айтарымды білмегендіктен, үндемей тұра бердім. «Мына қыздың тілі байланып қалған ба, қара тігілгір!...» деді ол кісі күңкілдеп...

Қамқа. Сонда айтып тұрғаныңның бәрі осы бүгін болған жағдай ма?

Айжан. Иә, бүгін түсте.

Қалаубай */шыдамсызданып/*. Дұрыс. Жамал апайың сонан соң не істеді? Бәрін болған күйінде, қалдырмай айта бер.

Айжан. Ол кісі сол еденді жуған күйі бір кезде біздің кластың тұсына жетті. Сөйтті де жалма-жан қолындағы шелегін қоя салып, іштегілердің әңгімесіне құлақ түре қойды. Кәрі кісі емес пе. «Мыналар не деп жатыр?» – деді сосын маған бұрылып. – Мынау әлгі көк көз бе шаңқылдап жатқан? Әйтеуір сол-ақ бүлінеді де жүреді екен».

Оның «көк көз» деп тұрғаны Роза апай екенін мен түсіндім, бірақ Жамал апаға «білмеймін» деп басымды шайқадым. Жамал апай дереу біздің кластың есігін ашып жіберді де: «Әй, неменеге быжылдап жатсың? Бол енді, «кләсті» босатындар, «пол жуам», – деді. Роза апай ол

кісіге де бірдеңе деп дүрсе қоя берді, бірақ не айтқанын аңғармай қалдым. Жамал апай есікті сарт еткізіп қайта жапты да, бұрқылдап жүріп жұмысына қайта кірісті.

Бір кезде шиедей қып-қызыл болып кеткен Рәбиға есіктен атып шықты. Ол менің өзін күтіп тұрғанымды көрсе де, көрмеген боп, жанымнан жүгіріп өтті. Мен қуа жөнелдім. Екеуміз мектептің сыртқы есігіне қатар жеттік. Осы кезде қарсы алдымыздан Мадрид ағай ұшырасты. Рәбиға бір секундқа қалт тұра қалды да, оған көздерін жиренішті ұшқын атып, жалт қарады. Сонан соң қайтадан жүгіре жөнелді.

Интернатқа келсем, ол төсегінде бүк түсіп, солқылдап жылап жатыр екен. Мен әрі-бері жұбатып едім көнбеді. «Айжан, сен асханаға бара берші, мен артыннан барам. Құдай үшін, баршы, жалынам!.. – деді даусы қалтырап. Мен амалсыздан асханаға кеттім. / Айжан осы араға келгенде қайтадан көздері мөлтілдеп, жылап қоя берді. / Сол үшін өзімді ешқашан кешірмеймін!...

Асханаға барып қайтып келсем, Рәбиға еденде сұлқ түсіп, құсып жатыр... Қасында сірке суының бос құтысы... Мен қорыққаннан шыңғырып жібердім, тәрбиеші апайларға қарай жүгірдім. Одан кейінгісін несін айтам, бәрі белгілі ғой...

Бөлмедегілер бір сәтке тым-тырыс тына қалды. Жым-жырт. Осы жым-жырт тыныштықты бірінші болып бұзуға ешкімнің батылы жетпейтіндей. Кенет есік сарт ашылып, ішке ентіге басып Роза жетіп келеді. Өңі құп-қу. Ол салғаннан біресе бөлменің орта тұсында жылап тұрған Айжанға, біресе ауыздарына су ұрттап алғандай сам-саэ болып қалған әріптестеріне – мұғалімдерге күдіктене қарайды.

Қалаубай /қипақтап/. Айжан қарағым, сен енді боссың, бара ғой.../Айжан кетеді. Қалаубай мұғалімдерге бұрылып./ Ал енді тездетіп ауруханаға баруымыз керек екі-үшеуіміздің. Ана баланың артынан... Соған кімді жіберуді ойласқалы шақырып отырмын. Мектепте барларыңызды.

Мұғалімдер жалтақтап бір-біріне қарайды.

Қамқа. Өзің бастап барғаның дұрыс қой. Сосын мына Ұлықпан мен Розаның барғаны мақұл болар. Біреуі класс жетекшісі, біреуі...

Қалаубай. /Қамқаның сөзін бөліп/. Дұрыс. Басқа ұсыныс жоқ па?

Роза. /көздері ашу отымен жарқырап, біресе Қамқаға, біресе Қалаубайға қадала қарап алып./ Жоқ, мен бармаймын. Барғыш болсаңдар өздерің бара беріңдер, білдіңдер ме!.. Неге мен баруға тиіспін?! /Еріндері дір-дір етіп жылап қоя береді./ Бармаймын мен!..

Қамқа /шытынап/. Неге бармайсың? Сен бармағанда кім барады сонда?

Роза /Қамқаға қарап шаңқылдап/. Жайыңа отыр, білдің бе? Білем сенің ойыңды! Әне-үкүңгі өшінді алмақсың ғой! Ол қыздың алдында менің ешқандай кінәм жоқ.

1-мұғалима. Роза, қойсаңшы енді!... Сені кінәлап жатқан кім бар?

2-мұғалима. Сен бармасаң, басқа біреу табылар, көпшілік қой.

Роза. Керегі жоқ сөздеріңнің! Маған іштері елжірей қалғандай мүләйімси қалуларын! Ешкімнен мәміле сұрап тұрғаным жоқ. Білем, білем ғой, бәрің де бір амалын тауып мені қараламақсыңдар. Білем мен бәрін!.. /Осыны айтып, екі қолымен бетін басқан күйі еңіреп қоя береді./

Қамқа. Мынау қайтеді-ей! Үндемеген сайын тіпті кісінің басына мініп барады ғой. Тәйт, долданба әрі! Бұл жерге ешкімнің долылығың керегі жоқ.

Қалаубай /қаламымен үстелді тықылдатып/ Ау, ағайын, қоясыңдар ма, жоқ па?! Тым болмаса, мені сыйламасаңыздар да, мына үкіметтің кеңсесін сыйласаңыздаршы. Роза, сен былай сабырмен түсіндірші өзі... Әлгі Мадрид саған бір қағаз бергендей ме? Не қылған қағаз ол?..

Роза /жалма-жан үстелдің үстінде жатқан қол сөмкесін ашып, ішінен бір парақ қағазды алады. Бөлмедегілердің бәрі аңтарылып оның қолындағы жұмбақ қағазға қарайды./ Мынау әлгі Жанұзақованың хаты. Қандай хат десеніздер ғой – ғашықтық хат! Кімге дейсіңдер

ғой – өзінің мұғаліміне – Мадридке!.. Ал тыңдай қойыңдар, мен оқып берейін. */Кекетін/* Бір айыздарың қанып қалсын!..

Қалаубай */шыдамсызданып/* Роза, бол, оқышы енді. Бірғалып-жырғалуға уақыт жоқ. Тезірек райбольницаға жетуіміз керек.

Роза */дауыстап оқи бастайды, кекесінді үнмен/* Мадрид!.. Ағай, Сіз менің өстіп атыңызбен атағаным ашуланбаңыз. Рас, сіз мұғалімсіз, бізге білім бересіз. Үлгілі адамсыз. Бірақ мен сізді сүйемін, сондықтан да атыңызбен атап отырмын. Сүйген адамыңды ең болмаса бір рет хат жүзінде болса да атымен атағанның айыбы жоқ шығар. */Ернін шүйіріп, жақттырмай басын шайқайды./*

Ағай, мүмкін сіз мені ұятсыз деп ішіңізден сөгерсіз, жалынам – өйтпеңізші. Ойланыңызшы, сіз бізге мұғалім болғаныңыз болмаса, менен төрт-бес-ақ жас үлкенсіз. Мен қайтем енді? Әуелі әрі-бері «айтпай-ақ қояйын, сіз білмей-ақ қойсын, ұят қой менің мұным, ұят...» деп өзімді талай тежедім. Бірақ төзімнің де шегі бар емес пе? Әнеугүні репетицияға кешігіп келгенім үшін балалардың көзінше қатты кейідіңіз. Неге сонша қатты кейідіңіз маған? Мен сізді жақсы көрем ғой, Сіз неге соны түсінбейсіз! Тым болмаса маған бір сәт көз тоқтатып қарамайтыныңыз не?! Білем, сіз өзіңіздің ұстаздық беделіңізді түсіргіңіз келмейді, бірақ мен сіздің беделіңізді түсіруге ешқашан тырысқан жоқпын. Қанша кейісеніз де үнсіз шыдап, тыңдап тұра бердім. Өзіңізді жақсы көретін адамға осынша ұрысуға бола ма? Әлде сіз ештеңені сезбейсіз бе?.. Ағай, өткенде қыздар сізді кітапханашы апаймен жүреді деп әңгіме қылды. Рас па сол? Олай болса, менің хатымды быт-шыт қылып жыртып тастаңыз, ал егер олай болмаса, хатыма жауап беруіңізді өтінемін. Енді екі-үш айдан соң мен де мектеп бітіремін ғой...

Ағай, «қыз басымен мұнысы несі» деп мені кінәлай көрмеңіз. Ойлаңызшы, Жәмила да Даниярды сүйді ғой, ол да қыз басымен сүйетінін бірінші болып білдірді. Қазір баяғы заман емес, хат жазып, жауап күтуші – Рәбиға.

Ал, осы ма білгілерің келгені? */Езуіне мысқыл жүгіріп, бөлмедегілерді шеттерінен бір-бір шолып шығады. Мұғалімдердің бәрі аң-таң, жалтақтап бір – біріне қарайды./* Хатты маған Мадрид әкеп берді. «Мектептегі қыздар советінің председателісіз, Жанұзақовамен сөйлесіңіз, тәртіпке шақырыңыз» деді. Сонан соң сөйлестім. Енді не қылам? Өздерің ойлаңдаршы: мұғаліміне сүйдім-күйдім деп қалай аузы барады? Түсінбеймін. */Қамқаға бұрылып/* Ал сіз әңгіменің байыбына бармай жатып, дікің-дікің етесіз. Мүмкін жанағы Құдайбергенова болған жайды басқаша түсіндіріп кеткен шығар. Бүгінгінің адамынан бәрін күтуге болады. Қарғадайына дейін іштерінен бәле-жаланы оқып туған.

Қамқа. Е-е, ішіміздегі ең тәуір өзің екенсің ғой, жарайд, тоқтат. Ақылшымыз, биіміз сен болсаң, бәріміз де жетіскен екенбіз... */Шарасыз қалыппен қолын сілтейді./* Сенің о баламен қалай сөйлескеніңді әлі ешкім білмейді. Күні бұрын сүттен ақ, судан тазасынып, басыңды алып қашпай-ақ қой.

Роза /сұрланып Қамқаның жанына ентелеп жетіп барады/. Ал тоқтатпаймын, не қыласың? Сотқа бересің бе? Берсең бер, мені өйтіп қорқыта алмайсың.

Қамқа /қолын сілтеп/ Өй, әрмен, жарқыным!.. Мынау қайтет, кісіні таптай ма?!

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «Литрес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на Литрес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.